

Preotul Anton Gabor și rolul său în înființarea Institutului Presa Bună

Iulian GHERCĂ

Abstract

The development of a Catholic press in Romania was a constant wish of the Catholic Church. However, the realization of this project did not lead to unitary actions coordinated by the local, national ecclesiastical authority. It rather resulted in the personal actions of some members of the clergy who were later approved and supported by the Church. The establishment of the Presa Bună (The Good Press) Institute in Iași represents such a project that centered on Anton Gabor, one of the promoters of the establishment of a Catholic press in Romania. The issue of the establishment of a Catholic press in the diocese of Iași, which covers the entire area of Moldova, was first discussed at the beginning of the 20th century (more precisely, in 1908), when priest Iosif Malinowski tried to publish a Catholic journal he intended to name "The Catholic Sheet". In 1913 Monsignor Anton Gabor began publishing the magazine "Light of the Christian", a pilot project and a more personal undertaking. However, he managed to maintain and develop this publication. Still, Anton Gabor (one of the most important supporters of the Catholic press in Romania) wanted more than simply editing a magazine. He wished to set up a Press Institute with an active role in promoting Catholic publications in Romania. The Good Press Institute in Iași became basically the cultural center of Catholic life in Moldova. In September 1919, the statute of the Good Press Catholic Society was published. This organization aimed at the printing and dissemination of religious writings. It included the Good Press Publishing House, the Good Press Printing House, and the Good Press Library. The Good Press Library opened in 1919-1924. It focused on printing three series of works: The Moral History Series, The Religious Series and The Life of the Saints Series.

Keywords: communication, press, catholic, confession, Anton Gabor.

Problema înființării unei presei catolice în dieceza de Iași, ce acoperă practic zona Moldovei, s-a pus la începutul secolului XX (mai exact, în 1908), când preotul Iosif Malinowski a încercat să publice o revistă catolică, pe care voia s-o intituleze „Foaia catolică”. Pentru că nu au răspuns favorabil la propunerea sa decât câțiva preoți din dieceză și pentru că nu existau nici resursele financiare, acesta a renunțat la idee. Acest fapt demonstrează că inițial nu a existat un plan bine pus la punct și pe termen lung sau măcar mediu al autorităților ierarhice locale pentru înființarea și dezvoltarea unei presei catolice în dieceza de Iași și nici în România, ci au existat inițiative personale (ale unor preoți care făcuseră studiile în străinătate – Germania, Italia, Franța – și care au încercat să aducă în Româ-

nia modelul presei catolice din acele state), izolate, care ulterior au fost însușite și dezvoltate de autoritățile ecleziastice. În 1913 monseniorul Anton Gabor începe publicarea revistei „Lumina creștinului”, tot ca un proiect pilot, mai mult personal, care însă reușește să se mențină și să se dezvolte ulterior, iar inițiatorul (unul dintre cei mai importanți susținători ai presei catolice din România) a dorit mai mult decât simpla editare a unei reviste, ci a vrut să înființeze un institut de presă, cu rol activ în promovarea publicațiilor catolice în România.

Organizații mai importante de presă erau în 1924 doar două: Societatea pe Acțiuni „Sf. Unire” din Blaj, care era în curs de formare, și Societatea Presa Bună din Iași, care dorea să organizeze dezvoltarea presei catolice după modelul unor societăți din Occident, cum ar fi Opera Nazionale per la Buona Stampa, Italia, Franc de la Presse, Franța, sau Piusverein din Austria. Practic, una dintre cele mai importante instituții de presă catolică din România, în prima jumătate a secolului XX, a fost Institutul Presa Bună din Iași, care însă nu a reușit să devină un organism cu caracter național și reprezentativ, așa cum au dorit cei care au înființat și au contribuit la dezvoltarea acestuia. Totuși, fiind foarte important, vom face o scurtă prezentare a sa și vom urmări amploarea rezultatelor obținute de acest institut de presă și rolul său în dezvoltarea presei catolice românești, precum și contribuția sa la creșterea culturală a populației locale.

Deoarece rolul său a fost extrem de important în înființarea acestui institut, considerăm oportun să oferim câteva informații biografice despre acesta. Personajul principal al presei catolice din România a fost, fără îndoială, mons. Anton Gabor (practic, artizanul presei catolice din Moldova). S-a născut la Tămășeni, județul Neamț, în ziua de 6 iunie 1883. În 1896 își începe studiile teologice la Seminarul Episcopal din Iași, iar în 1906 a fost trimis pentru continuarea studiilor în Germania, la Innsbruck. A fost sfințit preot în anul 1908, însă studiile în străinătate le-a continuat până în anul 1911, obținând doctoratul în teologie, după care se întoarce în țară¹.

După revenirea sa în România a fost numit profesor la Seminarul din Iași, post pe care l-a întrerupt doar în timpul Primului Război Mondial, când a administrat parohia Valea Seacă (Bacău). De asemenea, a mai fost spiritual și capelan la Institutul Notre-Dame de Sion (și director al acestei instituții), delegat episcopal, administrator al comunităților din Fălticeni și Pașcani, dar cel mai important, a fost redactorul publicațiilor „Lumina creștinului” (timp de 23 de ani, până la moartea sa) și „Sentinela catolică”, dar și directorul Institutului Presa Bună².

¹ I. Gabor, I. Simon, *Necrolog. Misionari și preoți autohtoni: diecezani și franciscani, clerici și frați călugări care au lucrat în Moldova pe teritoriul actual al diecezei de Iași (1600-2000)* (Iași, 2001), 54.

² *Institutul și Editura „Presa Bună” Iași. Note istorice. Perspective* (Iași, 1992), 7.

Practic, mons. Anton Gabor a fost cel care a pus bazele presei catolice în Moldova, fapt subliniat de preotul Iosif Tălmăcel încă din 1936: „El a fost cel dintâi care a avut curajul, abia sfințit preot, să înceapă în dieceza noastră apostolatul mai intens prin presă. N-aveam niciun periodic cât de modest, căci toată presa noastră se reducea la câteva cărți strict necesare pentru cult și catehizare”³. Timp de 23 de ani, grija lui principală a fost redactarea revistei „Lumina creștinului”, în paginile căreia aproape că nu a fost număr în care să nu publice ceva⁴.

Activitatea mons. Gabor a fost îndreptată și spre stabilirea unor legături strânse cu catolicii din Vechiul Regat, cu românii uniți din Transilvania, dar și cu clericii ortodocși din Basarabia, unde în 1935 a înființat o filială a Presei Bune la Chișinău. A participat la toate manifestările însemnate, atât cu caracter religios, cât și național, precum întrunirile AGRU (Asociația Generală a Românilor Uniți) și ale ASTRU (Asociația Studenților Români Uniți).

Principala activitate a mons. Gabor a fost *apostolatul* în presă. Deși începutul a fost foarte greu (cum am menționat și la începutul materialului), în special din cauza lipsei de autori, cu timpul a reușit să adune în jurul său mai mulți colaboratori, precum pr. I. Malinovski, mons. M. Robu, pr. D. Andrieș (va semna cu numele Zacheu) și alții. O altă dificultate majoră cu care s-a confruntat a fost lipsa banilor. Pentru depășirea acestei probleme a recurs chiar la o soluție „extremă”, adică a mers prin satele catolice din Moldova și a strâns pomană pentru presa catolică⁵, a corespondat cu preoții din parohiile din dieceza de Iași și nu numai pentru a le cere ajutorul, a apelat la episcopul de Iași și la arhiepiscopul de București, Alex. Th. Cisar⁶ (care a ajutat considerabil presa catolică⁷). Aceste informații completează datele referitoare la acest personaj extrem de important pentru presa catolică din România.

Institutul „Presa Bună” de la Iași a reprezentat practic centrul cultural al vieții catolice din Moldova. În luna septembrie 1919 a fost publicat proiectul de statut al Societății Catolice Presa Bună⁸, care avea ca scop tipărirea și răspândi-

³ I. Tălmăcel, „Cuvântare funerară”, *Lumina creștinului* (Iași, martie 1936): 38.

⁴ E. Dumea, *Cărți și reviste catolice românești în Moldova* (Iași, 2002): 123.

⁵ *Ibidem*, 124.

⁶ AARC București, dosar 113/1924-1926, 126/1925, 127/1926-1927, 115/1927-1928, 118/1928-1929, 129/1928-1929, 130/1929-1930, 117/1928-1929, 1177/1928-1933, 131/1930-1932, 132/1932-1933, 134/1934-1936.

⁷ D. Doboș, „Arhiepiscopul Alex. Th. Cisar. Un mare binefăcător al Institutului „Presa Bună” din Iași”, *Buletin istoric*, nr. 7 (Iași, 2006): 5-18.

⁸ Proiectul de statut cuprindea 16 puncte, în care se preciza scopul înființării și modul de organizare al societății: „1. Se înființează la Iași o societate anonimă sub numele Societatea catolică Presa Bună; 2. Această societate are drept scop de a tipări și a răspândi scrieri cu cuprinsul cel mai felurit și în același timp după principii sănătoase; 3. Fondul societății se adună din donații

rea scrierilor religioase și care cuprindea Editura Presa Bună, Tipografia Presa Bună, Biblioteca Presa Bună⁹. Din fondurile strânse în perioada 1919-1924 s-a deschis Biblioteca Presa Bună, în care se dorea a se tipări trei serii de lucrări: Seria Istorioare Morale, Seria Religioasă și Seria Viețile Sfinților.

Până în anul 1926 toate publicațiile catolice au fost tipărite la diferite tipografii din orașul Iași: Lumina Moldovei, Viața Românească, Institutul de Arte Grafice N. V. Stefanu & Co ș.a. În februarie 1926 Tipografia Lumina Moldovei a vândut Editurii Presa Bună atelierul său tipografic. Acoperirea cheltuielilor pentru această investiție majoră s-a realizat prin donațiile oferite de diferiți preoți din țară și din străinătate, de Sfântul Părinte Papa Pius XI (240 000 lei), dar și de mai multe familii catolice din Iași, Huși, Luizi Călugăra, Gherăiești etc.¹⁰.

La 17 mai 1926 au început lucrările de construire a clădirii destinate tipografiei din strada Stefan cel Mare, alături de Palatul Episcopal. Pentru cumpărarea tipografiei și construirea clădirii din strada Stefan cel Mare a fost format un comitet de inițiativă, alcătuit din: episcopul Mihai Robu, mons. Anton Gabor, pr. Gheorghe Peș, pr. Bruno Falewski, pr. Dumitru Romila, pr. Dumitru Andrieș, pr. Iosif Ghiuzan¹¹. Construcția a fost realizată într-un timp destul de scurt, în cinci luni, astfel că la 31 octombrie (sărbătoarea Cristos Rege) a avut loc sfințirea tipografiei și a atelierului Institutului Presa Bună, pus sub patronajul Sfintei Tereza a Pruncului Isus. Numărul pe ianuarie 1927 al revistei „Lumina creștinului” a fost tipărit la Presa Bună în condiții grafice mult mai bune¹². Concomitent au fost făcute demersurile legale pentru funcționarea acestor instituții, astfel la 3 mai 1927 Institutul de Arte Grafice și Editura Presa Bună au fost înregistrate la Tribunalul Iași¹³, iar nouă zile mai târziu episcopul Mihai Robu a solicitat autorizațiile de funcționare a tipografiei din partea Inspectoratului Industrial al

benevole, din venitul cărților vândute și din venitul tipografiei; 4. Acest fond va fi administrat de 5 membri catolici, și anume 3 preoți și 2 laici, ca președinte, vice-președinte, casier și 2 cenzori; 5. Conducerea generală va fi gratuită din partea comitetului; 7. Dreptul de a alege îl au donatorii, potrivit cu suma dăruită, socotindu-se 500 lei drept un vot etc.”

⁹ Proiectul de statut a fost însoțit de un apel prin care se cerea participarea mai ales financiară a credincioșilor și se motiva nevoia înființării acestei societăți: „De multă vreme s-a recunoscut la noi nevoia unei prese catolice care să fie în stare de a lumina și a întări pe credincioși și care să-i îndrumeze să răspundă cât mai potrivit la toate greutățile ce se aduc împotriva sfintei noastre credințe. Începutul s-a făcut deja prin tipărirea de cărți răzlețe fie prin Biblioteca religioasă sau Biblioteca populară catolică. Dar pentru o mai bună reușită în această direcție, subscrișii au socotit că este nevoie de o organizare a muncii și de o unire a puterilor, fiindcă munca e grea și puterile puține”.

¹⁰ *Institutul și Editura*, 2.

¹¹ *Lumina creștinului* (iulie-august 1926): 108.

¹² *Lumina creștinului* (ianuarie 1927): 2.

¹³ DJAN Iași, Fond Inspectoratul Industrial al Regiunii a III-a Iași, dosar 378, f. 6.

Regiunii a III-a Iași¹⁴. În august 1927, mons. Gabor, având cunoștință de proiectul cultural al ministrului Angelescu privind înființarea a 3.000 de biblioteci populare sătești, i-a scris arhiepiscopului Cisar pentru a interveni la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice în vederea distribuirii publicațiilor editate de Presa Bună la bibliotecile sătești¹⁵. Arhiepiscopul a confirmat la 10 ianuarie 1928 că a primit de la Iași publicațiile apărute la Presa Bună, ce urmau a fi înmânate ministrului Angelescu¹⁶. Această rugămintă a fost înnoită și în februarie 1929, când relua discuția privind distribuirea unei părți din broșurile apărute la Presa Bună unor biblioteci populare, cu ajutorul autorităților românești. Această insistență se explică și prin faptul că vânzarea cărților se făcea cu o oarecare dificultate, lucru ce crea o problemă în asigurarea unui capital pentru rulaj¹⁷. Toate aceste inițiative ale directorului Institutului Presa Bună din Iași vizau găsirea unor surse complementare de finanțare, care să permită dezvoltarea presei catolice și dezvoltarea culturală a societății românești.

În mai 1928 a fost publicat actul constitutiv al Institutului Presa Bună din Iași, dat de episcopul Mihai Robu la data de 27 februarie 1928¹⁸. În document se fac câteva precizări menite să „evite orice confuzie și coliziune de drepturi în prezent și în viitor” privitor la Institutul Presa Bună, printre care: „Institutul Presa Bună este o întreprindere diecezană, sub direcțiunea și ocârmuirea Episcopiei, având scopul său și mijloacele sale proprii de activitate; Institutul Presa Bună este trecut la Tribunalul Iași pe numele Episcopiei Catolice; Atât clădirea, cât și materialul tipografic al Institutului sunt proprietatea Episcopiei, care însă le dă destinație clară și precisă, că nu vor servi la altceva decât la răspândirea scrierilor bune; Scopul Institutului este editarea și răspândirea scrierilor bune, cu conținut atât religios, cât și profan; Mijloacele de care se va servi Institutul Presa Bună spre a putea răspândi scrierile bune sunt: contribuțiile benevole ale donatorilor, încasările rezultate din vânzarea revistelor, broșurilor sau cărților editate, venitul ce-l va aduce tipografia lucrând și pentru alte persoane sau instituții din oraș; Institutul va fi condus de un comitet numit de Episcop”¹⁹.

După obținerea aprobărilor legale de funcționare a Institutului Presa Bună, episcopul Robu a înaintat dosarul tipografiei, în ianuarie 1930, către Ministerul

¹⁴ DJAN Iași, Fond Inspectoratul Industrial al Regiunii a III-a Iași, dosar 378, f. 2.

¹⁵ AARC București, dosar 115/1927-1928, f. 160.

¹⁶ I AARC București, dosar 115/1927-1928, f. 178.

¹⁷ AARC București, dosar 115/1927-1928, dosar 118/1928-1929, f. 100.

¹⁸ „Datorită strădaniei lăudabile a mons. dr. Anton Gabor, actualmente paroh de Gherăești, județul Roman, cu aprobarea și binecuvântarea noastră, din contribuțiile benevole ale multor persoane, care și-au dat bine seama de marea însemnătate a scrierilor bune, a luat ființă Institutul Presa Bună din Iași, cu clădire și tipografie proprie în curtea catedralei noastre.”

¹⁹ *Lumina creștinului* (ianuarie 1927): 24.

Industriei și Comerțului, pentru a putea beneficia de avantajele ce decurgeau din legea pentru încurajarea industriei naționale²⁰. Jurnalul Consiliului de Miniștri din 4 februarie 1930 acorda Institutului de Arte Grafice Presa Bună înlesnirile și foloasele legii pentru încurajarea industriei naționale, adică scutire de vamă pentru mașini, utilaje, reducere pentru transportul CFR și altele²¹.

Arhiepiscopul de București, Cisar, a încercat să sprijine Presa Bună prin intermedierea tipăririi la Iași a unor cărți de importante. La 20 aprilie 1929, într-o scrisoare adresată mons. Gabor, acesta îi spunea: „Pare că soarta m-a ales să fiu mijlocitorul Presei Bune”, această afirmație era legată de tipărirea la Iași a unei lucrări a unui autor german, Friedrich Ritter von Lama, despre papa Pius XI, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de preoție, intermediată de arhiepiscop. Aceasta urma să fie ulterior prezentată și promovată în „Lumina creștinului” și „Sentinela catolică”²².

În luna februarie 1930 a fost achiziționată o nouă mașină de tipărit din Germania, marca Heidelberg. Cheltuielile pentru aducerea noii mașini l-au determinat pe mons. Gabor să facă numeroase apeluri la credincioși pentru susținerea presei catolice: „Faceți ceva pentru presă! Ascultați glasul timpului (...) La foarte multe se gândesc (creștinii): la clopote, la icoane, la zugrăvirea bisericilor și la altele, dar la susținerea presei catolice nu. Cu toate acestea, un ziar catolic poate face atâta bine...”²³.

La inițiativa mons. Anton Gabor (în octombrie 1934) a fost aleasă o zi a presei catolice în data de 28 octombrie, care în anul 1934 a coincis cu sărbătoarea de Cristos Rege²⁴, o zi ce se dorea a fi de „cercetare a cugetului pentru toți catolicii, pentru ca să vadă ce au făcut și ce mai au de făcut în sprijinul presei, o zi ce Mons. Anton Gabor o vrea generalizată în toată țara și sărbătorită cu deosebit interes prin festivaluri, expoziții de cărți și reviste, împărțiri de cataloage, reclame etc., pentru ca să se deștepte cât mai mult interesul credincioșilor”²⁵.

²⁰ În memoriul de înființare a tipografiei, anexat la dosarul trimis Ministerului Industriei și Comerțului, era făcută următoarea prezentare: „Câțiva preoți de la Episcopia Catolică de Iași începuseră încă din anul 1911 să tipărească reviste, calendare și alte cărți morale pentru popor. După război activitatea a fost luată din nou, dar acești preoți s-au convins că fără o tipografie proprie nu se va face un progres real. De aceea, la 1925 s-au folosit de o ocaziune și episcopia a cumpărat tipografia «Lumina Moldovei», proprietatea domnului Liviu Sadoveanu. Din lipsă de local, nu s-a putut utiliza această tipografie până la 15 mai 1927, când s-au făcut toate eforturile pentru deschiderea ei. Tipografia «Presa Bună» nu urmărește scopuri materiale, ci răspândirea de cărți morale cât mai ieftine pentru popor”.

²¹ *Monitorul Oficial*, nr. 61 (15 martie 1930): 78.

²² AARC București, dosar 130/1929-1930, f. 49.

²³ *Lumina creștinului* (martie 1932): 157-159.

²⁴ *Lumina creștinului* (septembrie 1934): 156-157.

²⁵ *Lumina creștinului* (septembrie 1934): 156-157.

Anul 1935 aduce deschiderea unei tipografii catolice ce purta denumirea de Presa Bună și la Chișinău, cu scopul de „a fi o instituție de cultură creștinească și românească”²⁶. Punerea în funcțiune a acesteia a fost întârziată din cauza unor dificultăți legate de nevoia de achiziționare de litere rusești și românești pentru tipografie. Practic, tipografia de la Chișinău reprezenta o filială, o prelungire a Institutului Presa Bună din Iași, care, în opinia directorului său, în timp trebuia să ajungă la o reprezentare națională și să fie un instrument pentru unificarea catolicismului românesc și un centru cultural însemnat.

Ziua de 19 februarie 1936 a reprezentat o zi tristă pentru Presa Bună din Iași, deoarece inițiatorul Institutului și cel mai important susținător al presei catolice românești a decedat²⁷. Directorii și redactorii care au urmat²⁸ s-au străduit să continue munca începută de mons. Gabor.

Inițial, Al Doilea Război Mondial nu a dus la întreruperea activității Institutului Presa Bună, care în 1940 era administrat, în urma deciziei episcopului Mihai Robu, de comitetul de conducere format din: pr. Dumitru Romila (director), pr. Dumitru Herghelegiu (vicedirector cu probleme administrative), pr. Anton Trifaș, pr. Petru Pleșca, pr. Ioan Mărtinaș, pr. Gaspar Bachmeier, pr. Gheorghe Peț (membrii consultori)²⁹. În 1942, episcopul Robu îl informa pe mareșalul Ion Antonescu că Presa Bună din Iași devenise una dintre cele mai moderne tipografii din țară³⁰. Această informare se făcuse în contextul tipăririi de către Episcopia Catolică de Iași a unei serii de cărți instructive cu scopul de a fi utile în anii de război bolnavilor și răniților din spitalele din Moldova. În activitatea editurii s-a putut observa existența unei tendințe naționale, agreată de episcopul Robu³¹.

După aproape două decenii de activitate, cu multe realizări considerabile, Tipografia Presa Bună a fost supusă unui exil forțat în anul 1944. În cadrul planului general de evacuare a orașului Iași, guvernul Antonescu a decis, în martie

²⁶ *Institutul și Editura*, 4.

²⁷ „Miercuri, 19 februarie 1936, pe la orele 14.30, a trecut în lumea veșniciei. Întors la Iași la 24 dec. trecut, de la Congresul studenților catolici de la Blaj, s-a simțit indispus (...) Medicii chemați n-au dat de urma bolii (...) Analizele și radiografiile făcute nu remarcău nimic deosebit (...) Marți, 18 februarie, cinci medici, cercetându-l cu de-amănuntul, nu s-au putut pronunța asupra bolii! (...) miercuri pacientul trecuse în lumea mai bună”, apud P. Pal, „Moartea Mons. Anton Gabor”, *Lumina creștinului* (martie 1936): 33-35.

²⁸ Pr. Petru Pal (1936-1938), pr. Constantin Hausner (1938-1939), pr. Iosif Bălan (1939-1941), pr. Dumitru Herghelegiu (1941-1945) și pr. Gaspar Bachmeier (1945-1948).

²⁹ *Institutul și Editura*, 4.

³⁰ AERC Iași, dosar 4/1942, f. 232.

³¹ Acesta afirma într-o scrisoare adresată Ministerului Propagandei Naționale: „Intențiunea noastră este de a continua și mai mult opera de răspândire a luminii prin presa bună și sănătoasă pentru a contribui astfel la ridicarea nivelului moral și intelectual al poporului român”.

1944, mutarea Episcopiei de Iași la Beiuș în clădirile Protopopiatului Greco-Catolic³². Responsabili cu acțiunea de mutare au fost preoții Dumitru Matei, Mihai Bejan și Gaspar Bachmeier. La 19 iunie 1944 pr. D. Matei scria episcopului Robu: „Am obținut 5 vagoane să evacuez «Presa Bună» la Beiuș. Nu am curajul să le trimit când mă gândesc la pericolele ce sunt în cale. Nu știu cum să fac să fie mai bine”³³.

Împreună cu Tipografia Presa Bună, a fost evacuată Tipografia Serafica de la Săboani, care aparține Ordinului Franciscan. Această acțiune s-a desfășurat cu multe greutăți și într-un climat de nesiguranță și incertitudine. În iunie același an, Serafica era dată dispărută, iar în august și Presa Bună încă nu ajunsese la destinație, deși pr. Matei anunțase pe 8 august că vagoanele plecaseră demult din Iași³⁴. Întârzierea s-a datorat proastei comunicări între autoritățile bisericești și deciziei episcopului greco-catolic de Oradea, Valeriu Traian Frențiu, de a descărca vagoanele în localitatea Holod. Ulterior, Tipografia Presa Bună a ajuns la Beiuș, dar a rămas neasamblată din cauza situației create la 23 august, când s-a pus problema reîntoarcerii administrației Episcopiei la Iași.

Marcu Glaser, noul administrator apostolic, afirma într-o scrisoare adresată episcopului Frențiu la 12 noiembrie 1944 că regretă că nu a putut lua tipografia de la Beiuș. În toată această perioadă tipografia a stat neinstalată și nu a putut fi folosită, publicarea în 1945 a *Catehismului mic* făcându-se la o tipografie din Beiuș.

La 28 noiembrie 1945, Marcu Glaser a solicitat de la Ministerul Cultelor 3 vagoane pentru a aduce tipografia înapoi la Iași. Cererea a fost reluată în iulie 1946, tot fără un rezultat pozitiv. În februarie 1947, pr. Gaspar Bachmeier, ultimul director al tipografiei, a informat Regiunea a III-a Industrială Iași că „din lipsă de fonduri și materiale, tipografia nu a putut fi reinstalată la Iași”³⁵. Gaspar Bachmeier declarase pentru Statisticile industriale din anii 1945 și 1946 că în toată această perioadă Tipografia Presa Bună practic nu a funcționat și că unele instalații și utilaje au fost deteriorate în 1944³⁶. În lipsa Tipografiei, un „comitet de redactare a broșurilor religioase ce țin locul revistei „Lumina creștinului” a luat decizia publicării unei publicații noi care să suplinească lipsa revistei amintite și care urma să apară la Atelierele Grafice Al. Țerek”³⁷.

În ianuarie 1949, Editura și Tipografia Presa Bună, precum și revista „Lumina creștinului” au fost radiate din registrul Camerei de Comerț Iași „din lipsă

³² AERC Iași, dosar 2/1942, f. 163.

³³ AERC Iași, dosar 1/1826-1950, f. 641.

³⁴ AERC Iași, dosar 2/1942, f. 168.

³⁵ DJAN Iași, Fond Inspectoratul Industrial al Regiunii a III-a Iași, dosar 377, f. 106.

³⁶ DJAN Iași, Fond Inspectoratul Industrial al Regiunii a III-a Iași, dosar 377, f. 108.

³⁷ DJAN Iași, Fond Camera de Comerț Iași, dosar 716, f. 2323.

de activitate”³⁸, deși ele nu au mai funcționat din 1944, ba mai mult, în decembrie 1948, autoritățile comuniste au naționalizat și confiscat abuziv Tipografia Presa Bună.

Rezumat

Dezvoltarea unei presei catolice în România a reprezentat un deziderat al Bisericii Catolice. Totuși, realizarea acestei dorințe nu s-a concretizat în acțiuni unitare coordonate de autoritatea ecleziastică locală, națională, ci mai degrabă în acțiuni personale ale unor clerici, care au fost ulterior asumate și susținute de Biserică. Înființarea Institutului Presa Bună din Iași reprezintă un astfel de demers, care l-a avut în centru pe monseniorul Anton Gabor, unul dintre artizanii înființării unei presei catolice în România. Problema înființării unei presei catolice în dieceza de Iași, ce acoperă practic zona Moldovei, s-a pus la începutul secolului XX (mai exact, în 1908), când preotul Iosif Malinowski a încercat să publice o revistă catolică, pe care voia s-o intituleze „Foaia catolică”. În 1913 monseniorul Anton Gabor începe publicarea revistei „Lumina creștinului”, tot ca un proiect-pilot, mai mult personal, care însă reușește să se mențină și să se dezvolte ulterior, iar inițiatorul (unul dintre cei mai importanți susținători ai presei catolice din România) a dorit mai mult decât simpla editare a unei reviste, ci a vrut să înființeze un institut de presă, cu rol activ în promovarea publicațiilor catolice în România. Institutul Presa Bună de la Iași a reprezentat practic centrul cultural al vieții catolice din Moldova. În luna septembrie 1919 a fost publicat proiectul de statut al Societății Catolice Presa Bună, care avea ca scop tipărirea și răspândirea scrierilor religioase și care cuprindea Editura Presa Bună, Tipografia Presa Bună, Biblioteca Presa Bună. Din fondurile strânse în perioada 1919-1924 s-a deschis Biblioteca Presa Bună, în care se dorea a se tipări trei serii de lucrări: Seria Istorie Morale, Seria Religioasă și Seria Viețile Sfinților.

Cuvinte-cheie: comunicare, presă, catolic, confesiune, Anton Gabor.

³⁸ AERC Iași, dosar 7/1940, f. 36.